तद्धिया ध्यायति ब्रह्म जपन् वै संहितां हितां । संन्यस्यत्यथ वा तां वै समाधौ पर्य्यवस्थितः ।
ध्यानमुत्पादयत्यत्र संहिता बलसंश्रयात् । शुद्धात्मा तपसा दान्तो निवृत्तद्वेषकामवान् ।
अरागमोहो निर्द्वन्द्वो न शोचति न सज्जते । न कर्त्ता कारणानाञ्च न कार्य्याणामिति स्थितिः ।
न चाहङ्कारयोगेन मनः प्रस्थापयेत् क्वचित् । न चार्थग्रहणे युक्तो नावमानी न चाक्रियः ।
ध्यानक्रियापरो युक्तो ध्यानवान् ध्याननिश्चयः । ध्याने समाधिमुत्पाद्य तदपि त्यजति क्रमात । ७१७०
स वै तस्यामवस्थायां सर्व्वत्यागकृतः सुखं । निरिच्छस्त्यजति प्राणान् ब्राह्मीं संविशते तनुं ।
अथवा नेच्छते तत्र ब्रह्मकायनिषेवणं । उत्क्रामति च मार्गस्थो नैव क्वचन जायते ।
आत्मबुद्ध्या समास्थाय शान्तीभूतो निरामयः । अमृतं विरजः शुद्धमात्मानं प्रतिपद्यते ।
इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्व्वणि मोक्षधर्म्मपर्व्वणि जापकोपाख्याने षण्णवत्यधिकशततोऽध्यायः ॥ १९६ ॥
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ गतीनामुत्तमा प्राप्तिः कथिता जापकेष्विह । एकैवैषा गतिस्तेषामुत यान्त्यपरामपि ।
॥ भीष्म उवाच ॥ शृणुष्वावहितो राजन् जापकानां गतिं विभो । यथा गच्छन्ति निरयाननेकान् पुरुषर्षभ । ७१७५
यथोक्तपूर्व्वं पूर्व्वं यो नानुतिष्ठति जापकः । एकदेशक्रियश्चात्र निरयं स च गच्छति ।
अवमानेन कुरुते न प्रीयति न हृष्यति । ईदृशो जापको याति निरये नात्र संशयः ।
अहङ्कारकृतश्चैव सर्व्वे निरयगामिनः । पराऽवमानी पुरुषो भविता निरयोपगः ।
अभिध्यापूर्व्वकं जप्यं कुरुते यस्तु मोहितः । यत्रास्य रागः पतति तत्र तत्रोपपद्यते ।
अथैश्वर्य्यप्रवृत्तेषु जापकस्तत्र रज्यते । स एव निरयस्तस्य नासौ तस्मात् प्रमुच्यते । ७१८०
रागेण जापको जप्यं कुरुते तत्र मोहितः । यत्रास्य रागः पतति तत्र तत्रोपपद्यते ।
दुर्व्बुद्धिरकृतप्रज्ञश्चले मनसि तिष्ठति । चलामेव गतिं याति निरयं वा नियच्छति ।
अकृतप्रज्ञको बालो मोहं गच्छति जापकः । स मोहान्निरयं याति तत्र गत्वाऽनुशोचति ।
दृढग्राही करोमीति जप्यं जपति जापकः । न सम्पूर्णो न संयुक्तो निरयं सोऽनुगच्छति ।
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ अनिवृत्तं परं यत्तदव्यक्तं ब्रह्मणि स्थितं । तद्भूतो जापकः कस्मात् स शरीरमिहाविशेत् । ७१८५
॥ भीष्म उवाच ॥ दुष्प्रज्ञानेन निरया बहवः समुदाहृताः । प्रशस्तं जापकत्वञ्च दोषाश्चैते तदात्मकाः ।
इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्व्वणि मोक्षधर्म्मपर्व्वणि जापकोपाख्याने सप्तनवत्यधिकशततोऽध्यायः ॥ १९७ ॥
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ कीदृशं निरयं याति जापको वर्णयस्व मे । कौतूहलं हि राजन्मे तद्भवान् वक्तुमर्हति ।
॥ भीष्म उवाच ॥ धर्म्मस्यांशप्रसूतोऽसि धर्म्मिष्ठोऽसि स्वभावतः । धर्म्ममूलाश्रयं वाक्यं शृणुष्वावहितोऽनघ ।
अमूनि यानि स्थानानि देवानां परमात्मनां । नानासंस्थानवर्णानि नानारूपफलानि च ।
दिव्यानि कामचारीणि विमानानि सभास्तथा । आक्रीडा विविधा राजन् पद्मिन्यश्चैव काञ्चनाः । ७१९०
चतुर्णां लोकपालानां शुक्रस्याथ बृहस्पतेः । मरुतां विश्वदेवानां साध्यानामश्विनोरपि ।
रुद्रादित्यवसूनाञ्च तथाऽन्येषां दिवौकसां । एते वै निरयास्तात स्थानस्य परमात्मनः ।
अभयञ्चानिमित्तञ्च न तत् क्लेशसमावृतं । द्वाभ्यां मुक्तं त्रिभिर्म्मुक्तमष्टाभिस्त्रिभिरेव च ।